

Iancu Laura

„NEHÉZ MÉLTÓNAK LENNI, ENNYI ÁLDOZATRA”

Egy pártmegemlékezés 2005. október 23-án

„Olyan idöket élünk, amikor az emlékezés
korábban még nem látott mértékben vált a nyilvános diszkussziók meghatározó tényezőjévé.
Hozzá fordulunk, ha gyógyításról, vádaskodásról vagy igazolásról van szó.
Az emlékezet az egyéni és a kollektív identitásteremtés jelentékeny alkotóeleme lett,
amely a konfliktus és az identifikáció számára egyaránt teret kínál.”¹

Balázs Lajos egyik tanulmányában a népi kultúra új szerepköréről ír és megállapítja, hogy a létrehozó közösség köréből kilépve a népi kultúra ma nagymértékben hozzájárul a nemzeti kép (imázs) alakításához például a sportrendezvények spektakulumain vagy a politika rendezvényeken”.² Dolgozatunk témája ugyan kevésbé érinti a folklorizmus és a folklorizáció kérdését vagy a népi kultúra új szerepének a problematikáját, mégis fontosnak tartottuk a fenti megállapítást idézni. Nem csak azért, mert egy-egy nemzeti, társadalmi emlékező rítus a szokások vizsgálatához hasonló módszerrel is elemezhető,³ sokkal inkább azért, mert a modernkor olyan szekularizált kultuszairól van szó, amelyek biztosítják a népek és a személyek kegyelet- és kultuszigényét,⁴ és amit a személyes és az intézményes erők saját hatalmuk legitimálására mindenkor felhasználnak.⁵

Egy rítusrendszer vagy kultuszeseemény szerkezete igen összetett. A szertartások rendszerint vizuális (címer, zászló, jelvény, koszorú, gyertya stb.), és auditív komponensek (szöveg, dal, zene stb.) valamint rituálisan előírt viselkedéselemek (ünnepi beszédek, nemzeti vagy etnikai viselet stb.) szerveződéséből épülnek fel. A felsorolt elemek az érzelmi élmény előhívására szükségesek, de az önreprezentáció, identifikáció formáit is biztosítják.⁶ A dolgozat munkamódszere nem a felsorolt szokáselemek/rítuselemek egyenkénti elemzése a bemutatandó példa kapcsán. A rítus elemek természetét és a rituális aktus törvényszerűségeit figyelembe véve, a 2005. október 23-i, a Fialat Demokraták Szövetségének, a budapesti

¹ Assmann 1999. 15.

² Balázs 2003. 76.

³ Voigt 1975. 187–199.

⁴ Vö. Barna 2003. 110.

⁵ Ugorn 2002. 71.

⁶ Oláh 2000. 106. A rítuselemek rendszerező elemzéséhez további irodalom: Niedermüller 1981. 179. 183. 192.

Műgyetem Rakparton tartott ünnepélyes „ünnep és emlékezés” rendezvény-rítusának elemző leírására teszünk kísérletet.⁷

A vallási és a szekularizált/szekuláris rítusok kategorizálásával, elemzésével többen és különböző diszciplínák foglalkoznak. Van egy „fajta megközelítés, mely a rítust tágabban értelmezi és azt sokkal inkább egy olyan sajátos cselekvési módnak tekinti, amely értékterhelt viszonyok modellszerű viselkedési mintákkal való kifejezése, célja és funkciója pedig ezeknek a viszonyoknak és az általuk képviselt értékeknek a kifejezésre juttatása és a legitimálása”.⁸ A rítus és a ritualizálás e tágabb meghatározása, megközelítési és vizsgálati módot kínál a nem-vallási jelenségek (rítusok) vizsgálatára is. Így értelmezni tudjuk a 21. század kisebb-nagyobb közösségei sok-sok új, szimbolikus viselkedésmódját, gyakran szekularizált rítusát: a politika, a sport, a turizmus, az oktatás, az állam- és pártélet, a nemzetközi kapcsolatok, vagy az önazonosság kifejezésének szintjén is.⁹ A modernkori szekularizált rítusok is megerősítik azt a tényt, hogy „az embernek szüksége van a rítusokra, hogy kezelni tudja az életet, hogy kezelni tudja a veszteségeit”.¹⁰

A kultusz, írja Kalla Zsuzsa –identitáskereső, múltépítő korok műfaja.¹¹ Magyarországon a modern kultusz hősei többségükben a polgári nemzet képviselői, egy virtuális közösség – a „haza” – formálja meg és emeli fel őket. Minden kultúra a kultuszba kapaszkodik, onnan hozza felszínre a társadalmi gyakorlatban kiteljesedő, szövevényes lombkoronáját. A nemzeti kultúra szakrális és profán kultuszokból áll. Kultusz két módon alakulhat: természetes (azaz a közösség számára kimagasló erkölcsi értékből) és mesterséges („felülről” irányított ideológiai, politikai stb. értékítéletből) úton. A mesterséges kultusz a közösség manipulálására szolgál, hatást a tömegességgel kívánnak elérni, diktatórikus időkben pedig a kötelező részvétel miatt a hatalom kényszerítő eszközeiként funkcionálhatnak.¹²

Egy szekularizált rítus megfigyelése és leírása

2005. október 23-án, a kék metrón közlekedve 15.45 óra tájban tartottam a Fiatal Demokraták Szövetségének (FIDESZ) október 23-i nyilvános rendezvényének a helyszínére, a műgyetemi rakpartra, abból a célból, hogy az ünnepség megfigyelését követően, elkészítsem a rítusleírást és elemzést. A Márton Aron Szakkollégiumban, szűkebb környezetben nem volt október 23-i rendezvény.

⁷ A rendezvény szervezésében részt vett s így az 1956. október 23-i történelmi eseményre a Fiatal Demokraták Szövetségével együtt emlékezett a Fidelitas, az Áprilisi Ifjak és az Ifjúsági Kereszténydemokrata Szövetség is.

⁸ A ritualizálás ezzel szemben a cselekvési módok közti választást jelenti (...) a cselekvésnek azt a módját, amely kitüntetett/sajátos ellentéteket alkot, magát fontosabbnak, jobbnak és hatékonyabbnak tartja. Barna 2003. 108.

⁹ Barna 2003. 108.

¹⁰ Barna 2003. 110.

¹¹ Kalla 2000. 8.

¹² K. Várhely 2000. 188.

Akik a napot megünnepelni kívánták, azok a Rákóczi Szövetség ünnepségén tehették meg.¹³ A megfigyelés alatt készített naplójegyzék az előzetesen megfogalmazott kérdések, a megfigyelés alá vetett jelenségek értelmében készült. Részleges megfigyelőként, a rendezvény struktúráját és annak szimbolikus elemeit követtem nyomon. Sem hang- sem képfelvételt nem készítettem a rendezvényen,¹⁴ pusztán jegyzetet – mindez az igen nagyszabású műsor és a tömeges méretű résztvevők miatt nem lett volna lehetséges. Figyelmem elsősorban a (teljes) rendezvény és a műsor ideológiai üzenetének a meghallgatására, a szimbólumok megfigyelésére, valamint a térszerkezetben zajló mozgások nyomon követésére összpontosult. A rendezvény szervezőivel történt kapcsolatfelvétel interjúkészítés céljából sikertelen volt.

A kék metró utasai közül többen kokárdát viseltek, köztük kisebb csoportok, öلبen alvó gyermekek. A Kálvin téri villamosmegállóban „tömeg” volt, a beszélgetések hangereje erősödött. A sűrűn belakott Kálvin tér a felvonulás tere (1. kép). A villamosra várva, a vonulókat figyelve, egy egyedülálló idősebb hölgy, beszélgetést kezdeményezett velem. Miként az említett gyülekezés-jelenség, ez a fajta nyilvános kötetlen kapcsolatfelvétel sem a hétköznapi utcai tehát publikus viselkedésére jellemző érintkezési forma. A tömegesedés ténye, a kollektív cél felé tartás, a profán (hétköz)napokat rendszerező fizikai korlátokat, közlekedési szabályokat (is) feloldotta.

A rakparti rendezvény előterében (Kálvin tér) sűrűsödtek a nemzeti szimbólumok a középületeken, a magánházak falain. A rendezvény fő terét, a Gellért teret, a „ritus közösség” töltötte be, magasba emelt zászlókkal. Hangos zene („Megáll az idő” c. dal) és óriásvetítőkön bemutatott dokumentumfilm fogadta a gyülekezőket a rakparton. Számos zászló-, gyertya-, és egyéb jelvényárús járta a tömeget (2. kép), rítustárgyaikat hangosan kínálva a sok vásárlónak.

A színpadi műsort moderáló és egyben konferáló fiatalember néhány perc csendre buzdította az egybegyűlteket. A csönd erősebb a kiáltásnál – mondta a bemondó, az önmagukba forduló személyeknek, kollektívumnak. A rendezvény (ritus) két síkon zajlott: egyéni és kollektív síkon. A szervezők által megtervezett műsor (a tulajdonképpeni kollektív ünneplő és emlékező ritus) mellett, a résztvevő egyének saját egyéni (szubjektív '56-emlékezet), külsőleg kevésbé vagy egyaránt megjelenő belső történéseket is átéltek. A tömeg tagjaként kollektív emlékezésben, szubjektumként pedig személyes emlékezésben részesülhetett az, aki a ritusban aktívan vagy passzívan részt vett. Hogyan viszonyul a magán, a magánnyilvános és a kollektív, kollektív nyilvános eseménysor egymáshoz? Az egyén és a tömeg? Kérdés, hogy szétválasztható-e (önmagában megfigyelhető-e) a tömeg és az egyén a közösségi ritusban? A részvétel önkéntes vagy manipulált motivációit nem ismerjük. Annyi azonban bizonyos, hogy az említett két emlékezés-dimenzió (személyes és kollektív) váltja, olykor átfedi, olykor kiegészíti egymást. „Összetalálkoztunk, hogy emlékezzünk és ünnepeljünk”. A (tágabb

¹³ A Rákóczi Szövetségnek egy kollégiumban lakó, kapcsolattartó tagja van, aki a Szövetség rendezvényeit, hirdetéseit eljuttatja a kollégistákhoz leginkább plakát formájában.

¹⁴ A mellékelt képillusztráció a www.fidesz.hu, a www.fideszbp3.hu és a www.orbanviktor.hu honlapokról származik.

értelemben vett) rítus lényegét és célját megfogalmazó mondat voltaképp az összejövétel „öltöny-tudata”, amellyel mindenkinek azonosulnia kellett. Úgy is mondhatnánk, amitől a rítus rítus lesz, avagy, amitől október 23-a, nem egy hétköznapi nap lesz, hanem ünnep és emlékezés, a közösség pedig rituális gyülekezet. S minthogy jellegzetes eszközbéli és ideológiai sajátosságok határozzák meg az összejövétel arculatát így egyedi, közösségi és (egyben) egyéni rítusról beszélhetünk. A minden mozzanatában megkonstruált szcéna főszereplője: a tömeg. Az egybegyűlt közönség leképezte a színpadról küldött verbális kódokat (pl. „most csendben legyünk”; „most tapsoljuk meg”; „most gyűjtsuk meg”; „hajoljunk meg” stb.). A belső történések irányítása rejtett formában történt. A rendezvény lényegét véleményem szerint a hangulat alkotta, adta (3. kép). A hangulat mint formálható „anyag”, amely úgy alakítható, ahogy a cél megvalósítása megkívánja. A hangulat alárendelt formálói voltak a szimbolikus tárgyi, nyelvi embémák és narratívumok, ehhez a hangulat struktúrához társultak a szimbólumok, kiteljesítve így a rendezvény koreográfiáját. Végső soron a kollektív tudat akkor is meg tudta volna cselekedni az október 23-iki rítust, ha nincs gyertya, nincs zászló, nincs imponáló színpad stb. a „nemzeti szakramentum” megjelenítéséhez ebben a rítusban. Úgy tűnik, elég egy kultuszt igénylő közösség és egy kultuszirányító személy (jelen esetben Orbán Viktor). A szimbolikus tárgyak szerepeltetése mellékes ill. közvetítő tényező és eszköz volt. A rendezvény oka az 1956-os eseményekre való emlékezés, az összejövétel tartalma azonban az emlékezésen túlmutatott, és inkább egy másik megformált cél elérése jegyében zajlott. A közösség éppen az önidentifikáció nyilvános megfogalmazása által mutatta be a tőle különböző s így a rítustól távol maradó külvilág-résznek a jelenkor történelmében elfoglalt helyét, benne a saját szerepét.

1956-ra emlékeztető, az '56-os eseményeket felidéző dal („Hungária”) szólt. A dal refrénjét dúdolták a körülöttem állók is. A dallaméneklést ritmikus elmozdulások kísérték. A hangosbemondóból közben hallani lehetett: „November 4-re azonban még sok évtizedig emlékeznünk kell”. A tömeg magasba emelt zászlókkal válaszolt az üzenetre, a rendezvényre elzarándokolt vidéki csoportoknál különösen látványos volt a mozgás (4. kép). A vidéki csoportok jelenléte a politikai rendezvényeken részben megszokott jelenség. A település név táblája alatt álló személyek saját közösségük képviselője által emelkednek ki és egyben különülnek el a tömegtestben. A tömeget tovább szegmentálják a különböző mikro-csoportok, akik saját szimbólummal jelentek meg a rítuson, mint a: „Hit és haza polgári kör”; „Nem eladó!” föliratos zászlók stb. Klasszikus zene hangzása alatt magasba eresztik (minden bizonnyal a „beépítettek”, a rítusban feladatot vállaló egyének) a piros-fehér-zöld színű lufikat, aminek a látványa rendkívüli hatást váltott ki, és amit az óriáskivetítőkön követni lehetett, akárcsak a könnyező szemeket és az utolsó, még sejtethető égbeszett lufit (5. kép).

A látványos jelenetet a fő rész bevezető fázisa követte, mely során több korosztály és társadalmi réteg képviselői jelentek meg a színpadon. A fiatal generációk (mint az a jövő nemzedék, akikben tovább élnek az elődök) képviselőjében Járóka Livia képviselő szónokolt, aki 1989-el állította párhuzamba 1956-ot, mint olyan mérföldköveit a nemzet életének, melyek ünneplése, s amelyekre való

emlékezés megmutatja, hogy „kik vagyunk és hová tartunk”. Egy mentőautó vonult át a tömegben időközben – a jelenség a tömeg figyelmét magára vonta, a közösség azon részét, amelyen áthaladt, rövid időre kiszakította a rítus folyamatból, sugdolózó szóváltások történtek annak eldöntéséről, hogy ki lehet a szerencsétlenül járt személy, avagy csak jelenlétéről adott jelt a mentőkocsi. A kisgyermek a felnőttek válláról figyelték az eseményeket (a térhasználat vertikális rétege). Járóka Lívia beszédének további ideológiai vonatkozású közléseinek tolmácsolására nem térek ki, csupán annak egyik szegmentumára, nevezetesen a határon túli magyarokkal történő összefogás felhívásra, amire a gyülekezet erős és hosszas tapsal válaszolt. A rítus tartalmi rétegződésében a (z egykori) történelmi események sűrűsödtek, minden bizonnyal a közeljövő eseményeit befolyásolni kívánó szándékkal. Megjegyzendő tehát, hogy egy-egy ideológiai vagy nemzettörténeti motívum nemcsak a rítusban résztvevők világképét alakító célból kapott „felelevenedést”, hanem a jövő eseményeinek tükrében, az eredményeket befolyásolni kívánó (mintegy mágikus) szándékból is.

Nehéz s közvetlen információk hiányában aligha lehetséges Kovács Ákos énekes rítusban résztvevő szerepének az értelmezése – azon túl, hogy egy történelmi eseményt megjelenítő Márai Sándor verset („Menyből az angyal”) szavalt. Saját társadalmi státuszában jelent meg, annak szűk rétegét képviselte (6. kép). Mint közkedvelt sztár –politikai hovatartozástól független rajongótáborral bíró Kovács Ákos szerepe hidat „alkotott” az eléterő politikai táborok rajongói között. Egy olyan dimenziót kínált föl személyében a rítus, ami a különbözőségeket egybe gyűjti, és közös élményben tudja részesíteni az elégedettség tárgyát másban, egymástól eltérőben keresők között. A zenészként korábbról népszerű Kovács Ákos, szavalóként ebben az időintervallumban került a magyar társadalom köztudatába. A színpadon közben meggyújtották a fáklyát, a lángot Kovács Ákos tovább adta a moderátornak, aki a színpad alatt lévőeknek továbbította a fényt (7., 8. kép). Rövidesen minden kézben nemzeti színű, egyéb díszítésű vagy fehér gyertya égett (9. kép). A színpadi jelenet egy Albert Camus idézettel folytatódott, amit egy középkorú hölgy olvasott föl, mögötte egy különböző életkorra, társadalmi és gazdasági rétegekre emlékeztető (jelmez)ruhába öltözött csoport sorakozott, valamennyien nők. Ebben a szövegben is elhangzott „A magyar vér, drága, nem szabad folynia” – mondat, valamint a dolgozat címéül is választott szentencia: „Nehéz méltónak lenni, ennyi áldozatra”. Rövid dokumentumfilm után a nők csoportját férfiak hasonló előadása követte – szinonim narratívák elhangzása alatt: „Kiknek sírkertjein már mi szüretelünk”; „Magára hívja az átkot az, aki megtagadja azt, amiért meghaltak a mártírok”.

A hatásfokozást technikai eszközök alkalmazásával érték el a szervezők. S mintegy csúcspont az egyre emelkedő kollektív várakozásnak, jelent meg Orbán Viktor, erős ujjongások és tapsvihár közepette (10. kép). A rítus íve, a fokozatos és irányított elemek által követhető volt. A jellegét és szimbolikáját tekintve sokszínű, rítust építő accidens elem, a rendezvény fő részét képező Orbán-beszédet és/vagy jelenés előkészítését szolgálta. A jelen idejű Orbán-beszéd célja és iránya (11. kép), a rítus szempontjából nézve lényegesen és egyértelműen a múltba emlékezés által a jövő eseményeit befolyásolni kívánó előrevetítés, prognózis.

A három időegység az emberi tudatban összefügg (vagy talán egy), lehetséges tehát a régiék újraértelmezése, a jelen megváltoztatása és a jövő meghatározása, megtervezése, a maga esetlegességeivel együtt. A rítus fő részének, az Orbán-beszédnek néhány momentumát emelem ki csupán. Megszólító és jellegzetesen visszatérő verbális formulái a következők voltak: „barátaim a szabadságban”; „ünnepi gyülekezet”.¹⁵ További kulcsidézetek: „a sötétség föltámad, mert újjáteremtésre van szükség”; „köszönet annak a nemzedéknek, akik felnevelték '48, '56, '89 fiait” stb. A „mágikus” szövegben elhangzott a jelen ill. a jövő tervezés titka: érettség és tetterő, emberség stb., de valamennyi közül a legszimbolikusabb: a „változás”! Végül pedig a Fidesz-alkalmak jelszava: „Hajrá magyarok, hajrá Magyarország”.

Ami a rítus fázisainak időeloszlását illeti, röviden azt mondhatjuk, hogy a legnagyobb egységet, a főrészt előkészítő, felvezető és ráhangoló bevezető rész alkotta, ami a rendezvény egészéből (cc. 78 perc) mintegy 45 percet ölelt fel. Orbán Viktor ünnepi beszéde, a rítus főrésze 18 percet tett ki. Az összejeövetelt záró eltávolító rész pedig 15 perces volt.

Az összeformálódott térkomplexum egy-két csoportos fényképkészítést követően visszafolyt hétköznapi medrébe, kiinduló pontjába alig néhány perc alatt (12. kép). A tér elveszítette konstruált „szakrális”, rituális jellegét, „deszakralizálódott” tehát s a hétköznapi Műegyetem rakpart, és a Gellért tér minőségét vette föl.

A műsor/rendezvény/rítus/összejeövetel kifejezéseket szinonim értelemben alkalmaztam a leírás során. Az esemény három egységből állt: a felvezetést követte a főrész, amit pedig az eredeti állapotba (status originalis) való visszaállás zárt le. Végül a magyar Himnusz és a Székely himnusz következett, mint minden nemzeti de olykor csak vallási emlékezést záró nemzeti ima(k) éneklése. A felvonulók elvonulása csoportos volt. Feltűnően kevés volt a magányosan sétáló személy. A közlekedők üdvözölték egymást, mindeközben a háttérben szólt a szétszéledés üzenete, az „Egy mondat a zsarnokságról” című Illyés Gyula vers. A Petőfi híd két járdáján még az elvonulók, de az úttesten már a BKV járművei és az autók közlekedtek. A sok, észre nem vett, vagy szándékosan kihagyott szimbolikus elem közül még egy lényegeset emelek ki: a kollektív rítus során néhány személy, gyertyát csak a rítushoz használt. Kérdés, hogy mi van a jelenség mögött? Tudatosan hagyják kint a téren, a téri rendezvényre vásárolt gyertyákat, és miért, ha pedig nem tudatos, akkor milyen motivációból vettek mégis gyertyát a rendezvény idejére? (13. 14. 15. kép). Miért nem kerül(he)t be a magánszférába, az otthonba a kollektív (nemzeti) emlékezés szimbolikus kelléktárgya?

A rítus kollektív és nyilvános része egy összetett szimbolikus cselekvéssor aminek meghatározott struktúrája és alkotóelemei vannak. A rítus a továbbiakban értelmezési síkon folytatódik, individualizálódik, azaz egyének és érdekszervezetek elemzési tárgyává válik. Az október 24-i sajtó híradások mind-mind foglalkoztak a rakparti eseményekkel, ideológiai érdekeik mentén értékelve azt pozitívan vagy negatívan. A rendezvény szervezőivel szimpatizáló média elis-

¹⁵ Ez utóbbinak határozott és egyértelmű református utalása van.

merően, az azt támadó rész pedig elítélően vélekedett a rakparti eseményekről.¹⁶

Összegzés

Dolgozatomban a 2005. október 23-i, a Műegyetem rakpartján tartott FIDESZ ünnepség néhány, általam megfigyelt jelenségéről írtam. Minthogy a rendezvény egy politikai, nemzeti emlékező rítus volt, ennek a sajátosságaihoz igazodva kellett megtalálni a szekularizált rítus elemezhető helyeit. Voltaképp, a dátumon kívül (október 23.) semmi más nem (a szoros értelemben vett) eredeti értelmé szerint jelent meg a rítuson, ellenkezőleg az éppen aktuális vagy a közeljövőbeli kérdések adták az ünnepség ideológiai tartalmát, vagy nagyban befolyásolták azt.

A dolgozat bevezető részében megfogalmazott rítusdefinícióra visszatérve, miszerint a rítus egy olyan sajátos cselekvési mód, amely értékterhelt viszonyok modellszerű viselkedési mintákkal való kifejezése, célja és funkciója pedig ezeknek a viszonyoknak és az általuk képviselt értékeknek a kifejezésre juttatása és a legitimálása – azt mondhatjuk, hogy a megfigyelt, 2005. október 23-i rakparti rendezvény egy olyan emlékezés, mely során a viszonyok nyilvános kifejezése megtörtént, az általuk hordozott értékek megfogalmazást kaptak. A rítus közösségnél azonban egy tágabb s tulajdonképpen egy kívül maradt közösséget célzott meg a szervezés. A rítusnak voltak kódjai, üzenetet megfogalmazó és megtestesítő résztvevői és voltak névtelen, külső, potenciális résztvevői (olvasók, figyelők), akik az üzenet befogadására, dekódolására számításba jöttek, vagy megszólítást kaptak. Végül megemlítendő körülmény az, hogy Magyarország 2005. őszen már a 2006-os országgyűlési választási kampány időszakában volt. Mint választásban érdekelt párt, a Fiala Demokraták Szövetsége természetes, hogy a 2005. október 23-i rendezvény rítusa alkalmával a tág tömeg azon részének megnyerését is célba vette, amely ideológiailag máshová (ellenkező táborhoz) tartozott, s akiket a már megnyert tömegrész segítségével kívánt megszólítani.

A szekuláris, politikai rítusok elemzéséhez nem elégségesek a szakrális rítusok kutatása kapcsán szerzett módszerek, elméleti keretek. A történelmi és ideo-

¹⁶ Néhány kulcsmotívum a hírösszefoglalásokból: „a vasárnapi, „radikális” megszólalások beárnyékolják a nemzet közös ünnepét, október 23-át – vélekedett Hiller István, az MSZP elnöke ... bántó, és sért minden demokratát, amikor a Fidesz politikusai nem az összefogást, hanem az újbóli megosztást akarják” (Magyar Nemzet 2005. október 24.); „Gyurcsány Ferenc... beszédében az ellenzékét bírálta, mert az szerinte nem méltó módon emlékezett az ünnepre” (Magyar Nemzet 2005. október 24.); „ha nem akarjuk, hogy 1956 totálisan elveszítse jelentőségét, véget kellene vetni a kisstíliú, undorító szimbólumdobálásnak és aktuáltörténészkedésnek, ami minden áldott évfordulón lezajlik. Az ötvenes jubileum kiváló alkalom lenne a váltásra” (Magyar Hírlap, 2005. október 24.); „a nemzet 1956-ban is azt akarta, hogy kerüljenek a helyükre a dolgok: az orosz katonák Moszkvába, a bebörtönzött ártatlanok szabadlábra, az ország bűnös vezetői pedig a cellákba – hangoztatta Orbán Viktor, a Fidesz elnöke Budapesten” (Népszabadság, 2005. október 24.); „Gyurcsány Ferenc miniszterelnök az Operaház vasárnap esti díszelőadásán alig több, mint három perces beszédében sajnálattal állapította meg, hogy a pártpolitika rányomta bélyegét az ünnepre” (Népszabadság Online 2005. október 23.).

lógiai elemekkel átfont, a politikai hatalom által eluralt történelmi eseményekre és személyekre való emlékezés, kultusz ill. az azok köré és kapcsán kialakult rítusok új és sajátos elemzési módot igényelnek.

Irodalmon

ASSMANN, Jan

1999 *Kulturális emlékezet: írás, emlékezés, és politikai identitás a korai magaskultúrákban*. Budapest.

BALÁZS Lajos

2003 Gondolatok a népi kultúra értékrendjéről az új évezredben (71–78). In: Zsigmond Győző szerk. *Napjaink folklórja*. Bukarest.

BARNA Gábor

2003 Ritualizálás és kompenzáció (107–129). In: Zsigmond Győző szerk. *Napjaink folklórja*. Bukarest.

2005 Idő és emlékezet. In: Árva Judit – Gyarmati János szerk. *Közelítések az időhöz*. Budapest, 152–171.

KALLA Zsuzsa szerk.

2000 *Az irodalom ünnepei*. Petőfi Irodalmi Múzeum Könyvei 9. Kultusztörténeti tanulmányok. Budapest.

K. VÁRHELYI Ilona

2000 Egy kultusz metamorfózisai a kultuszképződés modellje a debreceni Csokonai-kultusz fejlődésében (188–197). In: Kalla Zsuzsa szerk. *Az irodalom ünnepei*. Petőfi Irodalmi Múzeum Könyvei 9. Kultusztörténeti tanulmányok. Budapest.

NIEDERMÜLLER Péter

1981 A szokáskutatás szemiotikai aspektusai (177–200). In: Hoppál Mihály szerk. *Előmunkálatok a magyarság néprajzához* 9. Budapest.

OLÁH Sándor

2002 Változatok rituális térteremtésre (106–123). In: Bodó Julianna szerk. *Miénk a tér? Szimbolikus térhasználat a székelyföldi régióban*. Csíkszereda.

PÓCS Éva

2004 *Ünnep, rítus és időszemlélet a parasztság hagyományos kultúrájában*. Budapest.

UGRON Zsuzsa

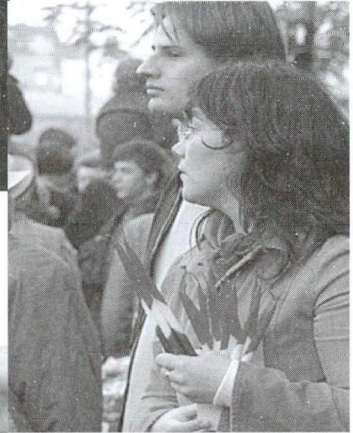
2002 Kegyelet és kultusz. Mikó Imre emlékezete (71–98). In: Gábor Csilla – Selyem Zsuzsa szerk. *Kegyesség, kultusz, távolítás*. Irodalomtudományi tanulmányok. Kolozsvár.

VOIGT Vilmos

1975 Munkaközösség – Az 1972. május elsejei budapesti felvonulás társadalmi szemiotikája (187–199). In: Szerdahelyi István szerk. *Jel és közösség*. Budapest.

1. kép: A felvonulók

2. kép: Gyertya árus

3. kép: Összpontosítás

4. kép: Miskolciak a Rakparton

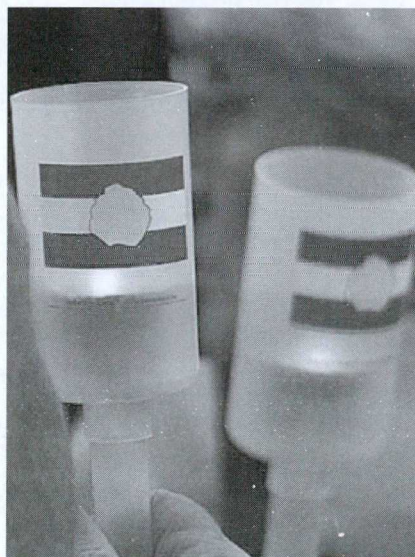
5. kép: Piros-fehér-zöld színű lufik

6. kép: A szavaló Kovács Ákos

7. kép: A moderátor meggyújtja a gyertyát

8. kép: A továbbadott fény

10. kép: Az üdvözlő tömeg

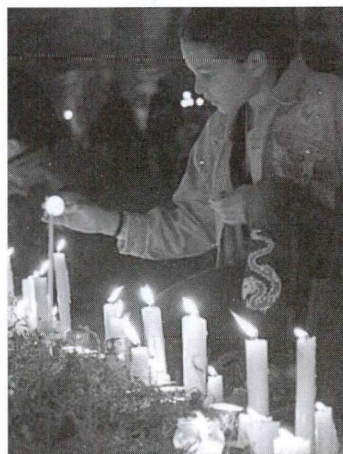
11. kép: Orbán Viktor beszédet mond

9. kép: Nemzeti szalaggal átkötött, lángra váró gyertya

12. kép: Csoportos fényképezkedés

13. kép: Gyertya koszorú, nemzetlobogó

14. kép: Gyertya koszorú